

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

JUBILEUSZ SIEDEMDZIESIĄTEJ ROCZNICY URODZIN PROFESORA DOKTORA ZYGMUNTA ZIEMBIŃSKIEGO

Profesor Zygmunt Ziemiński urodził się 1 czerwca 1920 r. w Warszawie. Ojciec, Zygmunt, był doktorem psychologii i pracował jako kierownik biblioteki w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; matka, Maria z Romiszewskich, była malarką. Po uzyskaniu w 1938 r. świadectwa dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym im. św. Stanisława Kostki, Zygmunt Ziemiński odbył czynną służbę wojskową w 1 Dywizji Legionów w Wilnie. W czasie okupacji pracował jako nauczyciel domowy w Kieleckiem. W 1943 i 1944 r. służył w oddziałach leśnych AK (27 pułk piechoty AK). Za działalność w okresie wojny odznaczony został „Krzyżem Armii Krajowej” w 1975 r.

Po wyzwoleniu pracował fizycznie w: Kielcach, kontynuując jednocześnie na KUL rozpoczęte jeszcze na tajnych kompletach studia prawnicze, które w 1947 r. ukończył na Uniwersytecie Poznańskim. Tu również, w latach 1947-1949, odbył studia filozoficzne z zakresu socjologii. Od 1946 r. pracował w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa UP kierowanej przez prof. dra Czesława Znamierowskiego — początkowo jako asystent-wolontariusz, a od 1949 r. jako asystent. Uczestniczył wówczas również w seminarium filozoficznym Kazimierza Ajdukiewicza.

W 1949 r. uzyskał pod kierunkiem prof. Cz. Znamierowskiego doktorat praw na podstawie rozprawy *Procesy o zniewagę jako problem techniki społecznej*. W 1955 r. otrzymał tytuł docenta na podstawie rozprawy *Podłoże sporów sądowych o alimentację dzieci pozamałżeńskich* (wyd. 1954). W 1958 r. odbył studia w Centre Européen Universitaire w Nancy. W 1963 r. mianowany został profesorem nadzwyczajnym, a w 1970 r. — profesorem zwyczajnym.

W 1962 r. powołany został na stanowisko kierownika Zakładu Prawniczych Zastosowań Logiki, a w 1981 r. — kierownika Katedry Teorii Państwa i Prawa UAM.

Te suche informacje o kolejnych stopniach naukowego rozwoju Jubilata niewiele mówią o Jego stosunku do pracy. Można bez przesady powiedzieć, że praca jest pasją życia Profesora. Do dnia dzisiejszego pasja ta zaowocowała 13 monografiami, 12 podręcznikami i skryptami (wiele z nich wydawano wielokrotnie; najbardziej znany podręcznik Profesora *Logika praktyczna* miał dotychczas 16 wydań polskich oraz wydanie angielskie), 122 artykułami (nie licząc wersji obcojęzycznych), 93 recenzjami, 3 przekładami i pracami edytorskimi oraz 28 innymi pracami.

Oczywiście, wartość tych publikacji nie leży w ich ilości, lecz w tym, co nowego i twórczego wniosły one do dorobku nauki. Parę słów zatem o zainteresowaniach naukowych Jubilata i Jego osiągnięciach.

Chronologicznie pierwszym polem zainteresowań Profesora Zygmunta Ziemińskiego była socjologia prawa. Można powiedzieć, iż był On jednym z pionierów socjologii prawa w Polsce. Nie w tym jednak sensie, że był autorem pierwszych polskich manifestów czy programów tej nauki — po prostu już na wiele lat przed pojawieniem się tych manifestów prowadził empiryczne badania socjologicznoprawne, publikując wyniki swych praw w okresie, gdy socjologia była wykreślona z programów uniwersyteckich. Oprócz wspomnianej już monografii o alimentacji dzieci pozamażeńskich wydał także *Podłoże społeczne przysposobienia dziecka w Polsce Ludowej* (1956), a później dodał do tego *Socjologią prawa jako naukę prawną* (1975), sumującą Jego refleksje nad metodologicznymi aspektami badań socjologicznoprawnych. Istotnym elementem tego nurtu zainteresowań Profesora było także Jego uczestnictwo w zbiorowych przedsięwzięciach badawczych w tej dziedzinie (np. w zespole ds. badania świadomości prawnej kierowanym przez Marię Borucką-Arctową), a także prowadzenie seminarium magisterskiego z socjologii prawa.

Niezależnie od tego, co sam Profesor nazywa „badaniem zjawisk prawnych w aspekcie realnym”, podstawowym polem Jego zainteresowań, jak również Jego najważniejszych osiągnięć naukowych, jest językowy, formalny aspekt zjawisk prawnych. W tym zakresie szczególnie doniosłe jest sformułowane przez Jubilata rozróżnienie pomiędzy przepisem prawnym a normą prawną — rozróżnienie z pozoru trywialne, lecz w ujęciu Autora nadzwyczaj płodne. Rozróżnienie to stanowi punkt wyjścia dla powszechnie cenionych w polskiej i światowej teorii prawa idei naukowych Profesora: Jego ujęcia normy kompetencyjnej jako normy nakazującej adresatowi w pewien sposób zareagować na dokonaną przez inny podmiot czynność konwencjonalną, Jego koncepcji rozwiniętego systemu źródeł prawa, uwzględniającego — odmiennie niż inne koncepcje — rolę reguł egzegezy faktów prawotwórczych, czy dla sformułowanej przez Jubilata, a rozwiniętej przez M. Zielińskiego tzw. derywacyjnej koncepcji wykładni, traktującej wykładnię jako swoisty przekład przepisów prawnych na równoznaczne z nimi normy postępowania (*Teoria prawa*, 1972; *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, 1980).

Doniosłym rysem dorobku Profesora Zygmunta Ziemińskiego było zawsze Jego dążenie do uporządkowania aparatury pojęciowej nauk prawnych, dążenie, które nie sprowadzało się — jak to zwykle bywa — do zaprojektowania nowej siatki pojęciowej, lecz stało się podstawą podjętej przez Niego analizy logicznej i semiotycznej języka prawnego i prawniczego (*Logiczne podstawy prawoznawstwa*, 1966). Szerokie uznanie przyniosły Jubilatowi zwłaszcza prace z logiki deontycznej.

Istotnym elementem dorobku Jubilata jest Jego koncepcja zasad prawa (*Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, wspólnie z S. Wronkowską i M. Zielińskim, 1974), a także Jego prace z zakresu aksjologicznej problematyki prawoznawstwa (*Etyczne problemy prawoznawstwa*, 1972; *Wstęp do aksjologii dla prawników*, w druku).

Ważnym polem zainteresowań naukowych Profesora jest metodologia nauk prawnych. W tym zakresie szczególną doniosłość mają takie Jego idee, jak: rozróżnienie teorii prawa jako zespołu należycie usystematyzowanych i uzasadnionych twierdzeń naukowych oraz teorii prawa jako dyscypliny naukowej; charakterystyka typów problematyki teorii prawa jako dyscypliny oraz stosunku tej dyscypliny szczegółowych nauk prawnych (*Metodologiczne zagadnienia prawoznawstwa*, 1974; *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*, z M. Zielińskim, 1988).

Wkład Jubilata do dorobku nauki polskiej nie kończy się jednak na publikowanych pracach czy głoszonych przezeń koncepcjach. Drugim, nic mniej doniosłym

połem Jego aktywności jest kształcenie i wychowanie młodych kadr. Profesor Zygmunt Ziemiński był dotychczas promotorem 124 prac magisterskich i 4 dysertacji doktorskich. Ma zawsze czas dla swoich uczniów i współpracowników, nawet kosztem własnej pracy naukowej. Prowadzone przez Niego seminarium, o niepowtarzalnej atmosferze nieskrępowanej dyskusji, przekształcało się często w *privatissimum*. Profesor wykształcił nie tylko teoretyków prawa, wielu Jego magistrantów poświęciło się pracy naukowej w zakresie innych działań prawa. Wśród Jego uczniów są także filozofowie, socjologowie, a nawet ludzie sztuki (kompozytorzy, reżyser filmowy). Kilkakrotnie organizował na macierzystym Wydziale seminaria metodologiczne dla młodych pracowników nauki.

Chociaż Jubilat nie ubiegał się nigdy o żadne funkcje, a nawet — wydaje się — stronił od nich, lista pełnionych przezeń funkcji nie jest bynajmniej krótka. Były to często funkcje świadczące o zaufaniu, którym cieszył się w społeczności akademickiej, jak np. rola wiceprzewodniczącego związku zawodowego na UAM w latach 1957 -1958 czy przewodniczącego koła NSZZ „Solidarność” w latach 1980 - 1989. Profesor angażował się i angażuje nadal w te działania, w których — jak sądzi — może wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie dla dobra publicznego. W latach 1974 - 1979 był konsultantem zespołu Rady Legislacyjnej ds. przygotowania projektu ustawy o tworzeniu prawa. W latach 1969 - 1983 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Państwa i Prawa PAN, a w latach 1969 - 1983 i 1987 - - 1990 członkiem Komitetu Nauk Prawnych PAN. Od 1989 r. jest członkiem Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów\ W latach. 1968-1974 był członkiem komitetu redakcyjnego „Państwa i Prawa”. Działa także aktywnie w wielu towarzystwach naukowych: Polskim Towarzystwie Filozoficznym (w latach 1962 -1968 jako sekretarz oddziału, a w latach 1977 -1980 jako członek Zarządu Głównego), Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (jako członek Komisji Nauk Społecznych), Polskim Towarzystwie Socjologicznym. Od 1972 r. jest także członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR).

W czerwcu 1990 r. grupa uczniów Profesora Zygmunta Ziemińskiego zorganizowała, przy życzliwym poparciu władz Wydziału i Uczelni, spotkanie Jego przyjaciół, uczniów i wychowanków. Spotkanie to było znakomitą ilustracją tego, jak rozległe i wielokierunkowe jest oddziaływanie koncepcji naukowych Jubilata i Jego wybitnej osobowości. Na spotkanie przybyli zarówno czołowi przedstawiciele polskiej nauki, życia politycznego, jak i po prostu magistranci Profesora sprzed lat — wszyscy ci, którzy pragnęli wyrazić Jubilatowi swój szacunek i swoją wdzięczność oraz życzyć Mu zdrowia i sił do dalszej owocnej pracy.

Poznań, 15 IX 1990 r.

Stanisław Czepita

Następny zeszyt
RUCHU PRAWNICZEGO, EKONOMICZNEGO I SOCJOLOGICZNEGO
(zeszyt 11/1991) poświęcony będzie
PROBLEMATYCE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Treść zeszytu:

T. Rabska, *Administracja samorządowa i rządowa*; E. Ochendowski, *Prawotwórcza funkcja gminy*; J. Małecki, *Finanse gminy samorządowej*; G. Borys, *Dochody z majątku gmin*; Z. Dziembowski, *Wpływ reaktywowania własności komunalnej na status przedsiębiorstw użyteczności publicznej*; Z. Duniewska, *Wpływ samorządu terytorialnego na rozwój przedsiębiorczości prywatnej*; R. Paczuski, *Zagadnienie odrębności prawnoustrojowej samorządów zarządzających sprawami uzdrowisk*; J. Ciechanowicz, *Kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony i kształtowania środowiska*; L. J. Sharpe, *Demokracja i samorząd lokalny w Wielkiej Brytanii*.

*

J. Wierzbicki, *Ekonomiczne warunki reaktywowania samorządu terytorialnego w Polsce*; R. Broszkiewicz, *Rynek lokalny jako źródło dochodów budżetowych gminy*; R. Grobelny, *Terytorialne banki informacji*; J. Parzysek, *Planowanie przestrzenne w samorządowej strukturze organizacji społeczeństwa*; M. Kowerski i E. Nowak, *Zastosowanie wielowymiarowej analizy porównawczej do obiektywizowania kryteriów przyznawania subwencji gminom*; L. Patrzalek, *Funkcje gospodarcze samorządu terytorialnego*.

*

A. Turska, *Kondycja samorządowa społeczności lokalnych*; I. Machaj, *Aspekty procesów upodmiotowienia w społecznościach lokalnych*; L. Kieres, *Kryteria i tryb formułowania oceny administracji rządowej przez sejmik samorządowy*; M. Żyromski, *Gaetano Mosca — aktualność uwag o systemie demokracji przedstawicielskiej*.

Pojedyncze egzemplarze „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego” nabywać można w Księgarni Uniwersyteckiej w Poznaniu, 60-813 Poznań, ul. Zwierzyniecka 7.